

Ukrainian Orthodox Church of Canada Українська Православна Церква в Канаді L'Église orthodoxe ukrainienne du Canada

[Home Page](#) | [Listing of Articles](#)

**Святі Безсрібники й
Чудотворці Косма й
Даміан
Месопотамські і
Матір їхня
Преподобна Феодотія**

**Holy Wonderworkers and
Unmercenaries Cosmas and
Damian of Mesopotamia and
Their Mother, the Venerable
Theodota**

Fr. Ihor Kutash - о. Ігор Куташ

kutash@unicorne.org

«Святі Безсрібники й Чудотворці,
Космо й Даміане, сціліть наші недуги.
Дармо ви дістали, дармо й віддаєте.»
(Тропар на Голос 8-ий)

На 14-го листопада за
Григоріанським Календарем (це 1-го
листопада за Юліанським) ми святкуємо
пам'ять особливо захоплюючої групи
Святих: Чудотворців і Безсрібників,
братів Косми й Даміана Месопотамських
(дехто каже Асійських), і їхньої матері,
Преподобної Феодотії. Вони - особливі з
декількох причин.

По перше, вони очолюють
особливий рід Східніх Християнських
Святих, що їх зовемо «Безсрібниками»,
переклад з грецького «Анаргірі».
Англійська версія (The Unmercenary
Physicians) додає до їхнього титулу
слово «Лікарі». Ці Святі – Християнські
лікарі, які проявляють Христовий дар
лікування у Церкві, лікуючи недужих та
страждаючих – людей і тварин – і своїми
Молитвами і своїм професійним знанням

“Holy unmercenaries and
wonderworkers, Cosmas and Damian,
heal our infirmities. Freely you have
received; freely you give to us.”
(Troparion in Tone 8)

On November 14 on the Gregorian
Calendar (which is November 1 on the
Julian) we celebrate the memory of a
particularly intriguing group of Saints: the
Holy Wonderworkers and Unmercenaries,
the brothers Cosmas and Damian of
Mesopotamia (some sources say Asia)
and their Mother, the Venerable
Theodota. There are a number of reasons
as to why they are so special.

The first is because they head a
particular order of Eastern Christian
Saints called, in Ukrainian, “Bezsrubnyky”,
the literal translation of the Greek
“Anargyroi”. The English version is “The
Unmercenaries”, or “The Unmercenary
Physicians”, a title that best explains who
they are. These Saints are Christian

і талантами. А те, що таке важне, що воно й надало їм їхній титул, це їхня відмова від будьякої винагороди за свою обслугу, бо ж цим виявляли свою послухність наказу Христа: «Ви дармо дістали, дармо й давайте» (Матвія 10:8).

Тут і відповідь на питання, яке колись Монахи поставили Св. Василю Великому про те, чи повинні вони вдаватися до лікарів, коли вони хворіють, чи краще їм просто спринимати недугу, як справу послану (або допущену) Богом, і шукати вилікування лише безпосередньо від Нього, а якщо це Його Воля, то приготувлятися до закінчення їхнього земного життя. Ознаки Майбутнього Віку, в якому всі матимуть досконале здоров'я і повноту життя, які Христос часто проявляв підчас Свого земного служіння, коли лікував недужих, також проявляє Його Церква й сьогодні. Святі Безсрібники, яких поминаємо особливою часткою з Просфори (так називаємо 5 хлібів, яких уживаємо в Божественній Літургії) для Святих у Проскомідії (Чин підготовки хліба й вина в Божественній Літургії) – постійно нагадують нам про це тривале служіння і покликання Церкви.

По друге, є *трьоє* таких пар Безсрібників з тими самими іменами, яких поминаємо в Календарі Православної Церкви. Крім тих, яких поминаємо 1/14 листопада, є також Святі Косма й Даміан Арабські (їх поминаємо 17/30 жовтня) та Святі Косма й Даміан Римські (їх поминаємо 1/14 липня). Дехто припускає, що двоє з цих, а може й усі трьоє, мабуть ті ж самі особи, хоч їхні *Життя* доволі відмінні. Наприклад, коли ж ці Косма й Даміан, яких поминаємо сьогодні заснули в Господі з миром, то Арабські й Римські Безсрібники постраждали, як Мученики за володіння різних Римських імператорів. [(Науковий огляд цієї справи можна прочитати в наступній статті англійською мовою, яка взята з [Коптської енциклопедії](#). А все одно те, що аж трьох пар Безсрібників з тими самими іменами святкуємо на три

physicians who manifest Christ's gift of healing in the Church, by treating the sick and suffering – people and animals – by means of their prayers, as well as their professional training and skills. And, what is so important that it has given them their distinct title, they would not take any payment for this service, professing obedience to Christ's command: "Freely have you received, freely give" (Matthew 10:8).

Thus is answered a question once posed by Monks to St. Basil the Great as to whether they might turn to physicians for help in their infirmities or might it be best if they simply accepted the illness as sent (or permitted) by God and sought healing only directly from Him, or, if such be His will, made ready for the end of their earthly life. The sign of the Age which is to come, which includes perfect health and the fullness of life, which Christ manifest many times during His earthly ministry by healing the sick, is also manifested by His Church here and now. The Holy Unmercenaries, who are remembered by a distinct portion of the Proskomidiya (the 5 loaves of bread used in the Divine Liturgy are called by this name by Ukrainians) for the Saints used in the Proskomidiya (the preparation of the bread and the wine for the Divine Liturgy), are a constant reminder of this constant ministry and vocation of the Church.

Second, there are *three* such pairs of Unmercenaries of the same name commemorated on the Calendar of the Orthodox Church. Besides these which we remember on November 1/14, there are also Saints Cosmas and Damian of Arabia (commemorated on October 17/30) and Saints Cosmas and Damian of Rome (commemorated July 1/14). Some suppose that two of these, or even all three, may actually be the same ones, even though their *Vitae* are quite different. For instance, whereas the Cosmas and Damian we commemorate today fell asleep in the Lord in peace, the Arabian

окремі дати в Церковному Календарі таки ж підкреслює важливість для Християн їхнього служіння - uzдоровлення та примиренню людей.

Нарешті, є цікавий зв'язок поміж ними й старинною міфічною легендою про двох братів цілителів. Припускають, що важлива причина такого широко поширення почитання Святих Косми й Даміана, що надзвичайно скоро закоринилося в ранній Церкві (вже в 4-му віці були Храми присвячені їм у Єрусалимі, в Єгипті та в Месопотамії) – в тому, що вони нагадували людям Кастора й Поллукса з міфології Грецької та Римської. Їх також шанували, як цілителів, як і покровителів моряків, які вірили, що вони появлялися у виді чудового вогню Св. Ельма. Згідно легенди, Поллукс, що був сином Зевеса, віддав половину свого безсмертя своєму братові, смертному Касторові, щоб могли вони обидва назавжди зістатися разом – половину часу на горі Олімпі разом з богами, а половину часу в Аді зі смертними. Не рідко бувало, що міфи язичників служили як «протоєвангелія», тобто як підготовка до сприйняття Євангелії для Неєвреїв, подібно, як служив Старий Завіт для Євреїв. Отож коли ми глянемо на небо в ночі й побачимо сузір'я Близнюків, з його найсвітлішими зорями, які мають назву Кастор і Поллукс, ми можемо пригадати собі Святих Косму й Даміана та їхнє служіння, до якого вони закликають усіх, хто любить Бога – а це брати участь у лікуванні світу.

Життя Святих Косми та Даміана Месопотамських каже, що їх виховала сама їхня побожна мати Християнка, Феодотія, по смерті їхнього батька язичника. Вони здобули освіту лікарів і до неї добавили свою відданість Господеві в Молитвах. Уважаючи, що їхній дар Господь дав їм безкоштовно, брати рішуче відмовлялися від будь-якої винагороди за свою обслугу. Одного разу вдова, що називалася Палладія, як вияв вдячності завилікування запропонувала

and Roman Unmercenarys died as Martyrs under different Roman Emperors. (A scholarly treatment this matter may be found in the following article taken from [The Coptic Encyclopedia](#). Nonetheless, the fact that three pairs of Unmercenarys with the same name are celebrated on separate dates on the Church calendar certainly emphasizes the importance to Christians of their ministry of healing and reconciliation.

Finally, there is an interesting link between them and a venerable mythical legend about two healing brothers. It has been proposed that an important reason for the widespread veneration of Sts. Cosmas and Damian, which took root at a very early date in the early Church (there were already Churches dedicated to them in Jerusalem, Egypt and Mesopotamia in the fourth century) is that they reminded people of Castor and Pollux from Greek and Roman mythology. They too were honoured as healers, as well as patrons of sailors, who believed that they manifested themselves in the form of the marvellous St. Elmo's Fire. According to the legend, Pollux, the son of Zeus divine, gave up half of his immortality to his brother, the mortal Castor, so that they could always stay together – half of the time on Mount Olympus together with the gods and half in Hades together with mortals. It is not unusual for pagan myths to serve as a *protoevangelion*, a preparation for the Gospel, for Gentiles – not unlike the ministry of the Old Testament for Jews. Thus whenever we look at the night sky and see the constellation of Gemini with its two brightest stars named Castor and Pollux we can remember Sts. Cosmas and Damian and their ministry, to which they also call all those who love God – to participate in the healing of the world.

The *Vita* of Sts. Cosmas and Damian of Mesopotamia says that they were raised by their pious Christian mother, Theodota, as a single parent, after the death of their pagan father. They became skilled in the

три яйця Даміанові на честь Св. Тройці. Косма подумав, що його брат прийняв за плату за вилікування і на своєму смертному ложі сказав, щоб Даміана не хоронили поруч його. Та коли Даміан скоро після цього сам упокоївся, то верблюд, якого лікували Святі через його буйність (співпадає цьому значіння імені Даміана, тобто «той що смиряє чи опановує»), чудом заговорив людським голосом і сказав, що братів таки належить хоронити одне біля одного, бо ж Даміан насправді не приймав за плату, а лише виявив пошану до імені Бога. Цього верблюда можемо побачити в цьому малюнку Фра Анджеліка (1395-1455 – його причислив до лику Блаженних Папа Іван Павло II в 1982 р.) Похорону Святих Братів. Безліч чудес завдячують їхньому заступництві.

Шкода в тому, що сьогодні ім'я Даміана через пов'язання з модерними фільмами жахів поєднують з тим, що якраз протилежне справжньому його значінню як і значінню самого Святого Безсрібника. Шануймо цих двох чудових Святих із вдячністю і наслідуймо їх, намагаючись, за допомогою Божої Благодаті, яка скеровує і скріплює Молитви, також бути вісниками uzдоровлення та примирення у нашому світі. Амінь.

healing arts, and added to these their dedication to the Lord in prayer. Believing their gift to be given to them freely by the Lord, the brothers firmly refused any payment for their services. On one occasion, a widow named Palladia, in gratitude for her healing, offered three eggs to Damian in honour of the Trinity. Cosmas thought that his brother had accepted payment for the healing, and, upon his deathbed, said that Damian should not be buried beside him. However when Damian died soon after this, a camel which the Saints had treated for its wildness (coincidentally, the name “Damian” means “one who tames or rules”), spoke miraculously with a human voice, saying that the brothers should truly be buried side by side, since Damian had not actually accepted payment, but had simply shown respect for the Name of God. The camel may be seen in this painting by Fra Angelico (1395-1455 – beatified by Pope John Paul II in 1982), of the burial of the Holy Brothers. Countless miracles have been attributed to their intercessions.

It is a pity that the name of “Damian”, because of modern horror movies, has become linked with the very opposite of what it – and he – represents. Let us gratefully honour these two wonderful Saints, and imitate them by seeking, by God's grace which guides and fortifies prayers, to be ourselves messengers of healing and reconciliation in our world. Amen.